

การศึกษาปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่น ในวรรณกรรมจีนโบราณ

Study of Chinese Philosophy on the Practice of Virtue in the Mind and Helping Others in Ancient Chinese Literature

กาญจนา สิริสิทธิมหาชน¹

Kanchana Sirisittimahachon²

Received: 16 January 2024

Revised: 08 April 2024

Accepted: 23 April 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาวรรณกรรมจีนโบราณในมุมมองปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น มีวิธีการดำเนินการวิจัยโดยใช้การศึกษาวินิจฉัยเอกสาร มีขั้นตอนในการค้นคว้าเอกสารงานจากหนังสือหลัก 7 เล่ม รวมทั้งผลงานวิจัยและระเบียบวิธีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์วรรณกรรมจีนโบราณในมุมมองปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจในยุคที่เห็นได้เด่นชัด แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงข้อความพรรณนา โดยมีผลสรุปที่แบ่งตามลักษณะเด่นตามยุคได้ดังนี้ 1. เทพนิยาย บทกวีสะท้อนความทุกข์ยากของสังคมและปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้วยุคก่อนราชวงศ์ฉิน ในเทพนิยายจีนหลายเรื่องได้สะท้อนถึงตัวละครที่มีความรู้ความสามารถและความดีเสมือนเทพเจ้าที่คอยช่วยเหลือมวลมนุษย์ ส่วนบทกวีในคัมภีร์ชิวจิงก็เน้นสะท้อนความทุกข์ยากของสังคมเสียดสี ยกย่องสรรเสริญ รวมทั้งประเพณี พิธี มารยาท จนได้รับการยกย่องเป็นคัมภีร์ใช้สอนปรัชญาของสำนักขงจื้อ ปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้วยุคก่อนราชวงศ์ฉินที่มีหลายสำนัก แต่สำนักขงจื้อกับเหลาจื้อก็ถือเป็นผลงานวรรณกรรมที่มีอิทธิพลต่อความคิดคนจีนสูงสุด โดยเฉพาะปรัชญาขงจื้อที่มุ่งเน้นหลักเมตตากรุณาที่ฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น 2. บันทึกประวัติศาสตร์เพื่อชนรุ่นหลังยุคราชวงศ์ฮั่น เช่น ชื่อหม่าเขียนนักประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ฮั่น หรือแม้กระทั่ง 3. กวีรักชาติและปรัชญาภิกษุยุคราชวงศ์ถัง-ซ่ง ผลงานของพวกเขาเหล่านั้น มีจำนวนไม่น้อยที่สะท้อนแก่นแท้ของมุมมองปรัชญาจีนที่แสดงความเป็นห่วงเป็นใยประเทศชาติและประชาชน

คำสำคัญ: ปรัชญาจีน, คุณธรรม, การช่วยเหลือผู้อื่น, วรรณกรรมจีนโบราณ

¹ อาจารย์, ภาควิชาภาษาจีน, วิทยาลัยศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต อีเมล: kanchana9015@gmail.com

¹ Lecturer, Chinese Language Department, College of Liberal Arts, Rangsit University Email: kanchana9015@gmail.com

Abstract

This article aimed to study ancient Chinese literature from the perspective of Chinese philosophy regarding the practice of morality, both for oneself and for helping others. The study was conducted using documentary research from seven major books, as well as relevant research and methodologies to analyze ancient Chinese literature from the perspective of Chinese philosophy in prominent eras. The data obtained were presented in a descriptive format. The conclusions are classified by outstanding characteristics of each era, as follows: 1. Fairy tales - the poems reflected the suffering of society and philosophies in the form of prose in the Pre-Qin Dynasty. Many Chinese mythologies reflected characters possessing knowledge, abilities, and virtues like gods who help human beings. The poems in the Shih Ching scripture reflected the misery of society, sarcasm, and praise, including traditions, rituals, and etiquette. It was regarded as a scripture used to teach philosophies in Confucius Institutes. Philosophies in the form of prose in the Pre-Qin Dynasty can be found in Various institutes, but literature from Confucius and Lao Zi Institutes is considered to have had the greatest influence on the thoughts of the Chinese people, especially Confucian philosophy, which emphasizes the principles of compassion and practicing morality for oneself and for helping others. 2. Historical records for the next generation in the Han Dynasty, such as Sima Qian, a Chinese historian of the early Han Dynasty. 3. Patriotic poets and philosophical poets in the Tang-Song Dynasty. Many of their work reflected the essence of Chinese philosophical perspectives, expressing concern for the nation and its people.

Keywords: Chinese Philosophy, Virtue, Helping Others, Ancient Chinese Literature

บทนำ

Sun Caixia กล่าวถึงงานการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างวรรณคดีและปรัชญา Sun Caixia เห็นว่า งานวิจัยจะต้องเน้นที่วรรณคดีซึ่งไม่เพียงแต่สามารถค้นพบอิทธิพลของปรัชญาจากภายในงานวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังใช้ปรัชญาเป็นเครื่องมือทางทฤษฎีในการอธิบายงานวรรณกรรมและปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมอีกด้วย นี่เป็นขอบเขตผลการวิจัยใหม่ที่โดดเด่นของการวิจัยวรรณคดีเปรียบเทียบในปัจจุบัน (Sun Caixia, 2020, Online)

จากการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ถ้ากล่าวถึงวรรณกรรมจีนโบราณยุคแรกๆ ที่มีความ

เกี่ยวข้องกับปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเด่นชัด สามารถแบ่งได้ตามลำดับยุค คือ 1. ยุคก่อนราชวงศ์ฉิน ซึ่งก็คือเทพนิยายจีนที่ชาวจีนยกย่องวีรบุรุษและวีรสตรีที่ได้รับความเห็นแก่ตัว เสียสละความสุขส่วนตัวช่วยเหลือผู้อื่นในเทพนิยายเปรียบดั่งเทพเจ้าได้หล่อหลอมความคิดทางปรัชญาด้านฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่นมาสู่ชนรุ่นหลัง 1.1. บทกวีที่สะท้อนความทุกข์ยากของสังคม คือ คัมภีร์ชือจิง (诗经) ซึ่งภายหลังได้กลายเป็นตำราเรียนของลัทธิขงจื้อที่เน้นฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่นในยุคปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้ว 1.2 ปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้วในช่วง

ยุคชุนชิว (春秋) จนถึงยุคจั้นกั๋ว (战国) เกิดบท
ประพันธ์ร้อยแก้วของนักปราชญ์เป็นจำนวนมาก
โดยในยุคนี้ หนึ่งในนักปราชญ์คนสำคัญของลัทธิ
หฺรูของขงจื้อ (儒家) ซึ่งเป็นหนึ่งในปรัชญาสาย
หลักของปรัชญาจีน กล่าวคือเมิ่งจื่อ ในคัมภีร์เมิ่งจื่อ
(《孟子》) ที่สืบทอดความคิดของขงจื้อ (孔子)
ด้าน“เหริน” (仁) เมตตาธรรม เขาสนับสนุนให้
ปกครองด้วยความเมตตา (仁政) ต่อด้านเผด็จการ
และเขาสนับสนุนให้ขยายใจที่ใสสะอาดดั้งเดิมของ
ทุกคนให้ได้มากที่สุด ซึ่งถือได้ว่าหลักปรัชญาของ
เมิ่งจื่อก็เน้นด้านฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการ
ช่วยเหลือผู้อื่น โดยเมิ่งจื่อยังสนับสนุนให้ทุกคน
ฝึกฝนคุณธรรมตนให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่เกี่ยวข้องไปถึง
ตำนานวีรบุรุษในยุคเทพนิยายจีน ดังคำพูดเมิ่งจื่อ
ในคัมภีร์เมิ่งจื่อ ในบทวิเคราะห์กั๋วจื่อจิ้งจี้รชยา
(《孟子·告子章句下》) ว่า ทุกคนสามารถเป็น
พระเจ้าเหยาพระเจ้าซุ่นได้ (人皆可以为尧舜) ซึ่ง
พวกเขาอยู่ในยุคธรรมราชาตามเทพนิยายของจีน
หรือที่เรียกว่ายุคสามกษัตริย์ห้าจักรพรรดิในอุดมคติ
ของชาวจีน 2. บันทึกประวัติศาสตร์เพื่อชนรุ่นหลัง
ยุคราชวงศ์ฮั่นหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์สี่จี้
(史记) ของซือหม่าเชียน (司马迁) โดยแก่นแท้
ของมุมมองทางประวัติศาสตร์ของเขายังคงมีวิถี
แห่งกษัตริย์ทั้งสามในอุดมคติ (General Editorial
Board of Encyclopedia of China, 2002, p. 763)
และผลงานของเขายังเขียนยกย่องคนดีมีคุณธรรม
เหนือผลประโยชน์ส่วนตน และในบทความเกี่ยวกับ
หลักการปกครองเขายังแสดงความเห็นใจและ
ให้ความสำคัญกับประชาชน ล้วนแล้วแต่ได้รับ
อิทธิพลจากหลักปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรม
ในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่นที่สืบทอดกันมา
3. กวีรักชาติและปรัชญาทวิยุคราชวงศ์ถัง-ซ่ง
บทกวีต่างๆ ของพวกเขาสะท้อนปรัชญาในตัวกวี
หลายท่านที่รักชาติใจไม่ขุ่นมัวไปพร้อมกับความ
หวังใยประเทศชาติและประชาชนซึ่งสอดคล้อง
กับมุมมองแก่นแท้ของปรัชญาจีนด้านการฝึกฝน

คุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่น

เนื่องด้วยการศึกษาภาษาจีน ไม่ใช่แค่
เป็นการศึกษาภาษาจีนอย่างเดียว ยังต้องศึกษา
ความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศจีนอีกด้วย
เช่น วัฒนธรรมจีน ประวัติศาสตร์จีน วรรณคดี
จีน ปรัชญาจีน เป็นต้น โดยเฉพาะวรรณกรรมจีน
โบราณ ที่รวมวรรณคดีจีนโบราณ และปรัชญาจีนนั้น
ถ้าไม่ใช่ผู้ที่สนใจทางด้านนี้โดยเฉพาะ ถือเป็นเรื่อง
ยากที่จะมีผู้ศึกษาเรียนต่อทางด้านนี้โดยเฉพาะ
หรือสนใจหยิบหาหนังสือมาอ่านประกอบความรู้
ด้วยตนเอง

ประกอบกับผู้วิจัยได้มีความสนใจ ได้เคย
ทำการสอน ได้เคยค้นคว้าทำเอกสารประกอบการ
สอนด้านวรรณกรรมจีนโบราณและปรัชญาจีน
โบราณ รวมทั้งได้มีการศึกษาต่อในด้านวรรณคดี
จีนสมัยใหม่และร่วมสมัยและปรัชญาจีนมาโดยตรง
ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจในด้านวรรณกรรม
จีนยุคโบราณ ยุคสมัยใหม่ ยุคร่วมสมัยและปรัชญา
จีนโบราณ และได้ทำการรวบรวมข้อมูลจนถึงระดับ
ที่สามารถทำการค้นคว้าวิจัยออกมาได้

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเลือกนำศาสตร์ความรู้
ทั้ง 2 มาใช้ร่วมกัน โดยสรุปเป็นหัวข้อและระบุ
คำศัพท์ภาษาจีนประกอบเนื้อหาไปด้วย เพื่อให้
ผู้อ่านรู้สึกเข้าใจง่ายต่อการศึกษา ทั้งนี้ผู้อ่านก็
จะได้รับความรู้ภาษาจีนและศาสตร์ทั้งทางด้าน
วรรณกรรมจีนโบราณและปรัชญาจีนทั้ง 2 อย่าง
สรุปรวบยอดไปพร้อมกัน และที่สำคัญผลงานวิจัย
ชิ้นนี้ เรื่องการศึกษาวรรณกรรมจีนโบราณจากมุมมอง
ปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจ
และการช่วยเหลือผู้อื่น ก็ถือเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่เป็น
มุมมองใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครทำ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานวิจัยชิ้นนี้
จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่สนใจศึกษาด้าน
วรรณกรรมจีนโบราณและปรัชญาจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาวรรณกรรมจีนโบราณในมุมมองปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น

ขอบเขตการวิจัย

วิเคราะห์มุมมองของปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่น จากหนังสือหลัก 7 เล่ม โดยมีหนังสือ Encyclopedia of China: Chinese Literature เล่ม 1-2 และหนังสือ Selected Works of Ancient Chinese Literature เล่ม 1-4 รายละเอียดตามเอกสารอ้างอิง

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมจีนโบราณ หมายถึง

โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 8 ช่วงเวลา วรรณคดีตั้งแต่สมัยสมัยดึกดำบรรพ์จนถึงยุคจั้นกั๋วหรือที่เรียกว่าวรรณคดีก่อนฉิน วรรณคดีฉินและฮั่น วรรณคดีเว่ย-จิ้น ราชวงศ์เหนือและใต้ วรรณคดีสุยถังและยุคห้าราชวงศ์ วรรณคดีราชวงศ์ซ่ง วรรณคดีราชวงศ์หยวน วรรณคดีราชวงศ์หมิง วรรณคดีตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชิงตอนต้นถึงสมัยกลางของราชวงศ์ชิง ในแต่ละช่วงมีผลงานที่ประสบความสำเร็จและลักษณะเด่นที่แตกต่างกันไป มีคำกล่าวที่ใช้อยู่คือ ร้อยแก้วยุคก่อนฉิน กวีนิพนธ์ฉู่ฉือของรัฐฉู่ กวีนิพนธ์ฮั่นฟูราชวงศ์ฮั่น กวีนิพนธ์ราชวงศ์ถัง กวีนิพนธ์ซ่งฉือราชวงศ์ถัง อุปรากรราชวงศ์หยวน และนวนิยายราชวงศ์หมิงและชิง (Wang Shunhong, 2007, p. 115)

2. ปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง ขงจื๊อได้กล่าวถึง “มรรควิถีแปดรายการ” ในคำภีร์ต้าเสวีย (《大学》) ถือเป็นวิธีการฝึกฝนตนเองของสำนักลัทธิขงจื๊อ ขงจื๊อได้กล่าวไว้ว่า “สัณผัสและศึกษาเรียนรู้สรรพสิ่งทั้งหลาย—รับเอาความรู้อันกว้างขวาง

จากการศึกษาเรียนรู้—ครองความนึกคิดของตนให้สุจริตจริงใจ—ครองจิตใจของตนให้ตั้งงามซื่อตรง—ขัดเกลาความประพฤติของตนให้ตั้งงาม—จัดการครอบครัวของตนให้เรียบร้อย—บริหารประเทศให้ดี—ปกครองทั้งแผ่นดินให้สุขสงบสันติ” (ขงจื๊อ, 2019, p. คัมภีร์วุฒิตาสตรร์ฉบับคัตสรร13) และในคัมภีร์ทางสายกลางจงยง (《中庸》) บทที่ 33 ขงจื๊อได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า “อันผู้เป็นวิญญูชนนั้นย่อมรู้ว่า การได้บรรลุถึงเป้าหมายอันไกลนั้นต้องเริ่มต้นจากที่ใกล้ก่อน การอบรมบ่มเพาะปวงประชาราษฎร์นั้น ต้องเริ่มต้นจากการขัดเกลาความประพฤติของตนก่อน” (ขงจื๊อ, 2019, p. คัมภีร์ทางสายกลางฉบับคัตสรร309) และขงจื๊อยังได้อธิบายไว้ในคัมภีร์ทางสายกลางจงยง บทที่ 25 ว่า “อันความสุจริตจริงใจนั้น หาใช่เรื่องที่บรรลุถึงธรรมะอันประเสริฐสุดแล้วหลีกไปเอาตัวรอดแต่เพียงผู้เดียวไม่ ผู้ที่นั้นย่อมมีหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลให้สรรพสิ่งทั้งหลายบรรลุถึงธรรมะอันประเสริฐสุดอีกด้วย” (ขงจื๊อ, 2019, p. คัมภีร์ทางสายกลางฉบับคัตสรร271) นอกจากนี้ในส่วนของ เหลาจื๊อได้กล่าวถึงการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจของผู้ทำให้ว่างเปล่า ไร้การยึดครองไปพร้อมกับช่วยเหลือผู้อื่นไว้ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง (《道德经》) หรือคัมภีร์เหลาจื๊อ (《老子》) บทที่ 34 “จอมคนจึงทำการโดยไร้การกระทำ สอนโดยไม่ใช้คำพูด ปล่อยให้สรรพสิ่งเจริญเองแต่ไม่ละห่าง ให้กำเนิดแต่ไม่ครอบครอง ทำประโยชน์ให้แต่ไม่ถือเป็นบุญคุณ ทำการสำเร็จแต่ไม่ยึดถือว่าเป็นผลงาน เนื่องจากไม่ยึดครอง ดังนั้นผลงานจึงไม่สูญหาย”(เหลาจื๊อ, 2564, p. 163)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นับตั้งแต่ปี 2020 การศึกษาของโลกได้ก้าวเข้าสู่ช่วงใหม่ ของ Education 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน รวมถึง ผู้สอน สามารถนำความรู้ที่มีอยู่นำมาบูรณาการ สร้างสรรค์หรือประยุกต์ใช้เพื่อ

สร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนานวัตกรรมต่างๆ มา
ตอบสนองความต้องการของสังคม งานวิจัยยุค
ใหม่ก็เช่นเดียวกัน ควรมีการประยุกต์ใช้ที่มีอยู่ ให้
เกิดเป็นศาสตร์ความรู้หรือมีมุมมองใหม่ๆ ดังนั้น
งานวิจัยชิ้นนี้ การศึกษาวรรณกรรมจีนโบราณจาก
มุมมองปรัชญาจีน และการใช้ปรัชญาจีนสะท้อน
และแก้ไขปัญหาในวรรณกรรมจีน ก็ถือเป็นอีกหนึ่ง
ศาสตร์รู้หรือมีมุมมองใหม่ๆ ที่เป็นไปตามยุคสมัย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2544 ได้ให้ความหมายของคำว่า วรรณกรรม
หมายถึง งานหนังสือ งานประพันธ์ บทประพันธ์
ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น
วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมของ
เสฐียรโกเศศ วรรณกรรมฝรั่งเศส วรรณกรรม
ประเภทสื่อสารมวลชน(สำนักงานราชบัณฑิตยสภา,
2554) และนอกจากนั้น วรรณกรรมยังถือเป็น
เสมือนกระจกที่สะท้อนแนวความคิด ชีวิตและ
พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม หรือสะท้อนเรื่อง
ราวที่มีมูลความจริงมาจากความรู้ ความเชื่อ
ค่านิยม และสภาพแวดล้อม ทั้งยังสามารถพัฒนา
เป็นวรรณคดีของแต่ละชนชาติได้ เพราะวรรณคดี
ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2544 ก็คือวรรณกรรมที่ได้รับยกย่องว่าแต่ง
ดีมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ (สำนักงานราชบัณฑิตย
สภา, 2554) ปรัชญาที่เช่นเดียวกันกับวรรณกรรม
มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลความจริง ความความรู้
ความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรมของมนุษย์
และสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งแต่ละปรัชญาไม่ว่า
จะเป็นปรัชญาตะวันตก (กรีก) - ปรัชญาตะวันออก
(อินเดีย จีน) ก็จะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่าง
กันออกไป แต่ภาพรวมของความหมายก็ยังเหมือน
กัน เห็นได้จากความหมายของคำว่า ปรัชญา
ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2544 หมายถึง วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้
และความจริง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554)

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ ได้ทำการศึกษาวรรณกรรม
จีนโบราณจากมุมมองปรัชญาจีน โดยเฉพาะการ
ใช้ปรัชญาของลัทธิขงจื๊อ (儒家) และลัทธิ
เต๋าของเหลาจื๊อ (道家) อันเป็นปรัชญาจีนโบราณ
2 สายหลักของจีน นอกจากจะนำส่วนที่เหมือน
กันระหว่างวรรณกรรมจีนโบราณและปรัชญาจีน
ที่สะท้อนความคิดและเหตุการณ์บ้านเมืองของ
คนในสมัยนั้น แล้วยังนำส่วนของการใช้ปรัชญาจีน
ที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมจีนโบราณมาถ่ายทอด
ให้เห็นอีกด้วย

ถ้ากล่าวถึงปรัชญาจีน สามารถสรุปมู
มองแก่นแท้ของปรัชญาจีนได้ด้วยคำว่า อานเฉิน
ลี่มิ่ง “安身立命” เพราะปรัชญาจีนเน้นหนักไป
ในทางปรัชญาชีวิต คำว่า “安身立命” ที่นำมา
สรุปแก่นแท้ของปรัชญาจีน โดยภาพรวมหมายถึง
ถึง ปรัชญาจีนต้องการแก้ปัญหาชีวิตของคน โดย
ต้องตามหาวิธีการดำรงชีวิตอย่างไรให้ตนเอง
สามารถตั้งหลักด้วยจิตใจที่สงบได้ คือการเข้าถึง
สัจธรรมนั่นเอง เพราะอาน “安” หรือความสงบ
สุข คือคุณค่าของชีวิตที่ปรากฏขึ้น ส่วนคำว่าลี่มิ่ง
“立命” หมายถึงการมีความสามารถในการสร้าง
คุณค่าอันคนนับไม่ได้ ทั้งที่ในชีวิตจริงของคนเร
านั้นมีข้อจำกัด ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาของลัทธิเต๋าหรือ
ลัทธิขงจื๊อล้วนเน้นกำหนดแนวทางคุณค่า
ด้านการฝึกฝนภายในจิตใจให้สูงส่งกว่าคุณค่าของ
วัตถุภายนอก แต่แตกต่างกันในด้านวิธีการเข้าถึง
(Zhang Lizhu, 2010, p. 7-17) Zhang Dainian
(2005, p. 8) ได้กล่าวถึงปรัชญาจีนมีพื้นฐานมา
จากการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและเป็นจุดหมาย
ปลายทาง การกระทำเป็นจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด
ของความรู้ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับ
ปฏิบัติ และวิธีการเรียนรู้ก็อยู่ที่ปฏิบัติเช่นกัน ใน
อดีตสิ่งที่เรียกว่าการเรียนรู้ในประเทศจีนไม่ได้
กล่าวถึงศึกษาความรู้โดยเฉพาะ แต่ในความเป็น
จริงยังหมายถึงการฝึกฝนร่างกายและจิตใจด้วย สิ่ง

ที่เรียกว่าการเรียนรู้คือการผสมผสานระหว่างความรู้และการปฏิบัติ หรือใช้คำพูดนักปรัชญาเมธีคนสำคัญสมัยจั้นกั๋วชื่อเม้งจื่อ (孟子) ฉยงเจ้อตู้ซันฉี เซิน ต้าเจ้อเจียนฉีเทียนชยา “穷则独善其身，达则兼济天下” หมายถึง ฝึกฝนคุณธรรมให้กับตนเองแล้วช่วยเหลือผู้คนในไต่หล้า ประโยคนี้มาสรุปมุมมองแก่นแท้ของปรัชญาจีนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ฉยงเจ้อตู้ซันฉีเซิน “穷则独善其身” หมายถึง เมื่อเรายังไม่ได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ก็ควรหมั่นฝึกฝนคุณธรรมให้กับตนเอง และต้าเจ้อเจียนฉีเทียนชยา “达则兼济天下” หมายถึง เมื่อเราประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ก็ควรช่วยเหลือผู้คนในไต่หล้าให้ได้รับประโยชน์ด้วย ซึ่งคำพูดประโยคนี้เป็นที่นิยมใช้แพร่หลายในประวัติศาสตร์ความคิดของประเทศจีนที่เข้าใจกันว่าเป็นแก่นสารของวัฒนธรรมจีนที่เกิดมาจากการส่งเสริมกันและกันของหลักปรัชญา ลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า ซึ่งลัทธิขงจื้อจะเป็นแนวมีจิตวิญญาณที่เข้าสู่สังคม ส่วนลัทธิเต๋ามีสภาพที่แสดงออกถึงการปลีกตัวออกจากสังคม (Qin Hui, 2003, p. 250)

จากข้อมูลเหล่านี้ ทำให้มองเห็นขอบเขตของมุมมองทางปรัชญาจีนในการดำรงชีวิตที่รวมการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อประโยชน์ของผู้คนในไต่หล้า ซึ่งมุมมองดังกล่าว สามารถเห็นได้ในวรรณกรรมจีนที่ถูกเสกสรรปั้นแต่งเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสาระความรู้ในรูปแบบงานเขียน งานประพันธ์ต่างๆ มากมายหลากหลาย แม้กระทั่งผลงานวรรณกรรมในยุคแรกๆ ก็ได้ถูกนำมาใช้อธิบายปรัชญา โดย WANG Guo-yu กล่าวถึงการใช้อำนาจของคัมภีร์ชิวจิงเป็นหัวข้อในการอธิบายปรัชญาการเมืองของขงจื้อ สามารถเห็นได้ในเอกสารที่สืบทอดมาแต่สมัยโบราณบ่อยครั้ง คัมภีร์ชิวจิงถือเป็นเอกสารอีกรูปแบบหนึ่งที่ลัทธิขงจื้อในยุคแรกๆ ที่นำมาใช้ตีความ

และสร้างปรัชญา (WANG Guo-yu, 2011, Online) ส่วนนักบันทึกประวัติศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยราชวงศ์ฮั่นอย่างซือหม่าเชียน (司马迁) ถึงแม้เขาจะได้รับอิทธิพลจากหลายแนวความคิดของลัทธิปรัชญาต่างๆ แต่ในแง่ของแนวโน้มทางอุดมการณ์ของซือหม่าเชียน เขานั้นชื่นชมลัทธิขงจื้อ และในอีกแง่หนึ่ง การเขียนหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ ลือจี้ก็เป็นหนึ่งในการแสดงออกถึงอุดมการณ์อันเป็นกระแสหลัก (HE Fa-su, 2016, Online) หรือได้รับอิทธิพลจาก 2 ปรัชญาจีนโบราณสายหลักแบบผสมผสานสลับกันไปมา โดย Chang Ning เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเขียนของซูชือ (苏轼) ในช่วงเวลาต่างๆ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากของลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าสลับกัน นั่นคือลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋ามีอิทธิพลมากที่สุด เมื่อซูชือผิดหวัง ในที่สุดเขาก็เลือกแนวคิดของลัทธิเต๋าทิ้งที่ว่าปล่อยให้ธรรมชาติดำเนินไป แทนที่จะเลือกแนวคิดเรื่องการหลีกเลี่ยงจากกองทัพของชาวพุทธสาขาเถรวาทที่ไม่ศึกษาอิทธิพลของพุทธศาสนาเพราะซูชือไม่เคยอยากหลีกเลี่ยงจากกองทัพ เห็นได้จากผลงานของเขาว่าเขายังคาดหวังความสุขทางโลก แต่เมื่อเจอกับสถานการณ์จริง ในที่สุดหัวใจเขาก็เลือกลัทธิเต๋าทิ้งที่มีความคิดด้านการปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติของมัน (Chang Ning, 2023, p.1) หรือต่างก็ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจีนโบราณสาย 2 สายหลักที่แยกกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น 2 กวีจีนที่ยิ่งใหญ่แห่งราชวงศ์ถัง หลี่ไป่ (李白) ได้รับขนานนามว่าเป็นเซียนกวี (诗仙) อันเป็นชื่อที่แสดงถึงบทกลอนของเขาได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิเต๋าทิ้งของเหลาจื่อ (老子) มีสภาพที่แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกถึงการปลีกตัวออกจากสังคม ที่แตกต่างจากตู้ฝู่ (杜甫) ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นปราชญ์กวี (诗圣) เป็นชื่อที่แสดงถึงบทกลอนของเขาได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื้อของขงจื้อ (孔子) มีจิตวิญญาณที่เข้าสู่สังคม หวังไยประเทศชาติและความทุกข์ร้อนของประชาชน เป็นต้น จาก

ข้อมูลข้างต้น ยังไม่พบงานวิจัยที่ใช้ปรัชญาจีนในมุมมอง
มองแก่นแท้ของปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรม
ในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่นมาวิเคราะห์ผลงาน
วรรณกรรมจีนยุคโบราณ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัย
ในหัวข้อมุมมองนี้

ถ้ามองวรรณกรรมจีนยุคโบราณโดยเรียง
ลำดับตามยุคจากมุมมองของปรัชญาจีนและการ
ใช้ปรัชญาจีนในมุมมองแก่นแท้ของปรัชญาจีน
ด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือ
ผู้อื่น ผู้วิจัยสามารถแบ่งตามลักษณะเด่นตามยุค
ที่สามารถเห็นได้ชัด ได้ดังนี้

1. เทพนิยาย บทกวีสะท้อนความทุกข์
ยากของสังคมและปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้วยุค
ก่อนราชวงศ์ฉิน 2. บันทึกประวัติศาสตร์เพื่อชน
รุ่นหลังยุคราชวงศ์ฮั่น 3. กวีรักชาติและปรัชญา
กวียุคราชวงศ์ถัง-ซ่ง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร
(documentary research) มีขั้นตอนในการดำเนินงาน
ดังนี้ การค้นคว้าเอกสารงานวิจัยและระเบียบ
วิธีที่เกี่ยวข้อง การศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรม
จีนโบราณในมุมมองปรัชญาจีนด้านการฝึกฝน
คุณธรรมภายในจิตใจในยุคที่เห็นได้เด่นชัด แล้ว
นำเสนอการวิเคราะห์และผลการศึกษาข้อมูล
เชิงข้อความพรรณนา อธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่
ค้นพบ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถแบ่งออกได้เป็น
3 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

**1. เทพนิยาย บทกวีสะท้อนความทุกข์
ยากของสังคมและปรัชญาร้อยแก้วยุคก่อน
ราชวงศ์ฉิน**

เมื่อกล่าวถึงวรรณกรรมจีนโบราณ รวมทั้ง
วรรณคดีจีนโบราณในยุคแรก อาทิ เทพ นิยาย
บทกวีและปรัชญาร้อยแก้วยุคก่อนราชวงศ์ฉิน
จำนวนไม่น้อย ที่สะท้อนถึงจุดเริ่มต้นของปรัชญาจีน
ด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือ
ผู้อื่นในวรรณกรรมจีนโบราณ

1.1 เทพนิยายจีน ด้านเทพนิยายจีนใน
สมัยโบราณ ได้ผ่านจินตนาการและความเพ้อฝัน
นำบุคลิกลักษณะของเทพเจ้ามาสร้างเป็นมนุษย์
และอ้างอิงตามความคิดของพวกเขาที่ยังไม่รู้ทัน
โลก พวกเขาสร้างเรื่องราวของเทพเจ้าเพื่ออธิบาย
ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ พิษิตและควบคุมพลัง
ธรรมชาติ เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะ
แก่การดำรงชีวิต ในเวลาเดียวกัน สงครามชน
เผ่าในเวลานั้นก็เกิดขึ้นบ่อยครั้งและโหดร้ายเช่น
กัน เพื่อที่จะชนะสงคราม ผู้คนได้ยกย่องผู้นำชน
เผ่าเป็นเทพเจ้าและมอบพลังวิเศษเหนือคนให้กับ
พวกเขา ดังนั้นพวกเขาจึงสร้างเรื่องราวที่อธิบาย
สงครามและเทพนิยายของชนเผ่า เทพนิยายเหล่านี้
ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้และชีวิตจริงของคนสมัย
ดึกดำบรรพ์ สะท้อนให้เห็นถึงจินตนาการและ
ความหวังของชีวิตในสังคมและการต่อสู้กับโลก
แห่งธรรมชาติของพวกเขา เช่น

ควาฟูไล่ตามตะวัน (夸父逐日) จาก
ในหนังสือซานไห่จิง (山海经) การเสียชีวิตของ
ควาฟูเกี่ยวข้องกับความขงกับภัยแล้ง ในช่วงเวลาหนึ่ง
ทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มแม่น้ำหวง กลุ่มแม่น้ำเว่ย
เคยเกิดภัยแล้งใหญ่ แสงแดดสาดส่องลงมาอย่าง
รุนแรงทำให้แม่น้ำหยุดไหล คนโบราณเข้าใจว่า
ควาฟูดื่มน้ำในแม่น้ำจนแห้งเหือด ควาฟูเสียชีวิต
จากความกระหายน้ำ ร่างกายของเขากลายเป็น
ภูเขาควาฟูในสมัยนั้น ไม่ตะบองของเขากลายเป็น
ป่าใหญ่

กู่่น อีวีซจัดปัญหาอุทกภัย (鲧禹治水)
มีเรื่องราวของความเป็นจริงตามประวัติศาสตร์

ในสมัยพระเจ้าเหยาพระเจ้าซุ่นเคยเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ ผู้คนสมัยหลังยุคจั้นกัวยังคงจำได้ดี ชนเผ่าให้กุ่นเป็นผู้นำ เขาใช้วิธีกันทางไหลของน้ำ ทำให้แม่น้ำหวงไม่สามารถไหลขึ้นเหนือได้ ทำให้ทางน้ำไหลเปลี่ยนทิศทางจนเกิดอุทกภัย ชนเผ่าของจู่หรงแถบลุ่มแม่น้ำหวงตอนกลางและตอนล่างได้รับผลกระทบก่อน พวกเขาจึงได้รับความเห็นชอบจากพระเจ้าเหยาที่ปกครองใต้หล้าในขณะนั้นให้สังหารกุ่น หลังจากกุ่นเสียชีวิต ชนเผ่าแตกแยก อี้ว์ก็ประสานรอยร้าวแต่ละชนเผ่าและแก้ไขปัญหาเอาสิ่งกีดขวางทางไหลของแม่น้ำหวงออกไป ขจัดปัญหาอุทกภัยได้สำเร็จ ต่อมาได้รับการสนับสนุนจากแต่ละชนเผ่าให้ขึ้นปกครองแผ่นดิน

หนี่ว์ว่าซอหม่าฟ้า (女媧补天) จัดอยู่ในเทพนิยายขจัดปัญหาอุทกภัยแบบกุ่น อี้ว์ พวกเขาสามารถเห็นจากเทพนิยายได้ว่า คนสมัยโบราณเขามีจินตนาการเกี่ยวกับฟ้า ดิน จักรวาลและเหตุผลที่มาของการเกิดฝนที่เทกระหน่ำลงมาปาดฟ้ารั่วอย่างไร ด้วยเหตุที่งานของหนี่ว์ว่าช่วยให้ฝนหยุดหนี่ว์ว่าจึงกลายเป็นวีรสตรีที่ช่วยโลก

ໄໝ້ໄຍິງຕະວັນ (后羿射日) โลกมีดวงอาทิตย์ 10 ดวง เห็นได้ชัดว่าเทพนิยายพรรณนาเรื่องราวเกี่ยวกับสภาวะแห้งแล้ง ໄໝ້ໄຍິງในแต่ละเทพนิยายจะมีภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน เป็นยอดนักธนูที่มีชื่อเสียงที่สุดในสมัยโบราณ ขจัดปัญหาภัยแล้ง ໄຍິງบุรุษปราบสัตว์ร้าย แต่อีกตำนานเขาเป็นกษัตริย์ทรราชผู้มัวเมา (Yu Xianhao, 2003, Volume 1, p. 8-14)

จากตัวอย่างเทพนิยายจีนในสมัยโบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความฟูไล่ตามตะวันร่างกายได้กลายเป็นภูเขา ไม้ตะบองกลายเป็นป่าใหญ่ อี้ว์ขจัดปัญหาอุทกภัยจนได้ขึ้นปกครองใต้หล้า หนี่ว์ว่าซอหม่าฟ้าช่วยให้ฝนหยุดจนกลายเป็นวีรสตรีที่ช่วยโลก ໄໝ້ໄຍິງຕະວັນขจัดปัญหาภัยแล้ง ถ้ามองจากมุมมองของปรัชญาจีนด้านการ

ฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองแล้วช่วยเหลือผู้อื่น เนื้อหาในเทพนิยายจีนข้างต้นมีความเด่นชัดในด้านการช่วยเหลือผู้อื่น สังคม ประเทศชาติและช่วยเหลือโลก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาไม่ได้ฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองก่อนช่วยเหลือผู้อื่น เพราะความฟู อี้ว์ หนี่ว์ว่าและໄໝ້ໄຍິງต่างก็ทุ่มเทเวลา สติปัญญาและร่างกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือเพื่อสร้างโลกให้เหมาะแก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ ก็คือการไม่คำนึงถึงความสุขส่วนตนถือเป็นการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นไปพร้อมๆ กัน ดังนั้นในสมัยโบราณจึงยกย่องพวกเขาเป็นเทพเจ้า เทพนิยายจีนเหล่านี้จึงถือเป็นวรรณกรรมจีนโบราณในช่วงยุคแรกที่มีอิทธิพลต่อระบบความคิด คุณธรรมและการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรม หรือผลงานวรรณคดีในยุคต่อๆ มา

1.2 บทกวีที่สะท้อนความทุกข์ยากของสังคม คัมภีร์ชือจิง (诗经) ชื่อเดิมเรียกว่า “ชือ” (诗) เป็นหนังสือรวบรวมบทกวีที่เก่าแก่ที่สุดของจีน ซึ่งประกอบด้วยบทกวี 305 บท ตั้งแต่ต้นราชวงศ์โจวตะวันตกจนถึงช่วงยุคชุนชิว หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นในยุคชุนชิว ในสมัยก่อนราชวงศ์ฉินเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “ชือ” หรือ “กวีสามร้อยบท” (诗三百) ในสมัยราชวงศ์ฮั่น หนังสือเล่มนี้ถือเป็นคัมภีร์ของสำนักขงจื้อและถูกเรียกครั้งแรกว่าคัมภีร์ชือจิง หนังสือแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เฟิง (风) หย่า (雅) และช่ง (颂) เฟิง (风) เป็นเพลงที่มีกลิ่นอายความเป็นท้องถิ่นของแต่ละรัฐศักดินารวมอยู่ใน 15 รัฐ ส่วนใหญ่เป็นเพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคัมภีร์ชือจิง หย่า (雅) คือเพลงอย่างเป็นทางการของราชสำนัก ซึ่งแบ่งออกเป็นหย่าใหญ่ (大雅) และหย่าเล็ก (小雅) หย่าใหญ่เป็นเพลงของราชสำนักที่ใช้ในพิธีเช่นไหว้เทพเจ้า รวมถึงบทกวีมหากาพย์ 5 บทของชาวราชวงศ์โจว ในทางกลับกัน หย่าเล็กส่วนใหญ่

ประกอบด้วยคำเสียดสีจากขุนนางระดับล่าง และมีส่วนหนึ่งเป็นเพลงพื้นบ้าน ช่ง (颂) เป็นเพลงที่มีดนตรีประกอบการเต้นรำที่ใช้ในการเซ่นไหว้ในวัดหลวง เนื้อหาเต็มไปด้วยคำสรรเสริญที่ขาดความจริง และเรียกได้ว่าเป็นชุดวรรณกรรมของวัดเลยก็ว่าได้ คัมภีร์ชือจิง โดยเฉพาะเฟิง (风) หย่า (雅) 2 ส่วนนี้ สะท้อนชีวิตทางสังคมในวงกว้างในขณะนั้นอย่างแท้จริง เป็นรูปธรรมและลึกซึ้ง และเป็นตัวอย่างอันเป็นแบบฉบับของการสร้างสรรค์บทกวีของจีน (Yu Xianhao, 2003, p. 15)

ตัวอย่างบทกวีสำคัญในคัมภีร์ชือจิง เช่น บทกวีบิว่ชือ (《伯兮》) นี้เลือกมาจากคัมภีร์ชือจิง เว่ยเฟิง (《诗经·卫风》) เป็นบทกวีเกี่ยวกับการคิดถึงผู้หญิงคนหนึ่ง สามียของเธอไปเข้ากองทัพด้วยความมองจากลำหยาและจิตวิญญาณอันสูงส่ง ภรรยาของเขาที่บ้านภาคภูมิใจในตัวเขา แต่ก็ต้องทนทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดจากการพลัดพรากจากกัน ส่วนบทกวีชิว่สือ (《硕鼠》) บทกวีนี้เลือกมาจากคัมภีร์ชือจิง เว่ยเฟิง (《诗经·魏风》) เป็นบทกวีที่เสียดสี เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจของผู้คน ต่อการแสวงหาประโยชน์แล้วซ้ำเล่าจากความได้เปรียบของผู้ปกครองและความปรารถนาที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น คำอุปมาอุปมัยที่กินใจเป็นวิธีการเสียดสีที่สำคัญวิธีหนึ่ง กวีเปรียบผู้ปกครองดังหนูตัวใหญ่ที่โลภ โทษร้าย และทุกคนเกลียดชัง (Yu Xianhao, 2003, Volume 1, p. 32,37) บทกวีเซิงหมิน (《生民》) ในคัมภีร์ชือจิง ในส่วนของหย่าใหญ่ (《诗经·大雅》) เป็นบทกวีเพื่อบูชาและยกย่องบรรพบุรุษของพวกเขาในสมัยราชวงศ์โจว ยกย่องสรรเสริญความสำเร็จของเทพเจ้าแห่งการเกษตร ถ้ามองแบบเป็นกลางก็คือการยกย่องความอุตสาหะและภูมิปัญญาของคนสมัยโบราณนั่นเอง บทกวีนี้มีพื้นฐานมาจากตำนานทางประวัติศาสตร์ และสร้างความมหัศจรรย์ของวีรบุรุษในสมัยโบราณ (Yu Xianhao, 2003, Volume 1, p. 55)

เมื่อมองจากมุมมองของปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองแล้วช่วยเหลือผู้อื่น จะเห็นว่าเนื้อหามีความเด่นชัดในด้านสะท้อนชีวิตจริงของคนในสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญที่ทรงอิทธิพลต่อบทกวี ผลงานวรรณกรรมวรรณคดี รวมทั้งปรัชญาจีนในยุคต่อมา ซึ่งการสะท้อนหรือการให้ความสนใจต่อความทุกข์สุขในชีวิตจริงของคนในสังคม การยกย่องสรรเสริญผู้มีคุณงามความดี รวมทั้งการเสียดสีผู้ไร้คุณธรรมและที่สำคัญในคัมภีร์ชือจิงมีการวิเคราะห์ประเพณีพิธี มารยาท (礼) อย่างละเอียดและครอบคลุมในเชิงลึก ซึ่งราชวงศ์โจวเป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรมดนตรี ประเพณี พิธี มารยาท ซึ่งในคัมภีร์ชือจิงเน้นหนักไปที่ประเพณี พิธี มารยาทที่ยังคงวนเวียนอยู่กับคำว่า “คุณธรรม” (德) จำเป็นต้องใช้ประเพณี พิธี มารยาทเพื่อให้ผู้คนกลับไปสู่เส้นทางที่ถูกต้อง (Dong Xianming, Xiong Su, 2015, p.87) ซึ่งประเพณี พิธี มารยาท (礼) มีความเกี่ยวข้องกับลัทธิหรือของขงจื้อ เพราะประเพณี พิธี มารยาทในลัทธิหรือเมตตาคารม (仁) และเมตตาคารมในลัทธิหรือก็คือการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองแล้วช่วยเหลือผู้อื่น ขงจื้อกล่าวว่า “การควบคุมตนเองและการปฏิบัติตามกฎแห่งประเพณี พิธี มารยาทเป็นเมตตาคารม เมื่อใดที่สามารถยับยั้งตนเองและปฏิบัติตามกฎแห่งประเพณี พิธี มารยาทได้ ผู้คนในโลกจะสรรเสริญเขาด้วยเมตตาคารม (克己复礼为仁。一日克己复礼，天下归仁焉。《论语·颜渊》) (Trans lated by Zhang Yanying, 2007, p.171) และขงจื้อได้กล่าวว่า “เมตตาคารม คือ ถ้าหากคุณต้องการประสบความสำเร็จ ก็ควรช่วยให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จด้วย หากคุณต้องการบรรลุ ก็ควรช่วยให้ผู้อื่นบรรลุทุกประการ สามารถหาตัวอย่างได้ใกล้ๆ เอาใจเขามาใส่ใจเรา จึงกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเมตตาคารม (夫仁者，己欲立而立人，己欲达而达人。能近取譬，可谓仁之方

也已。《论语·雍也》) (Translated by Zhang Yanying, 2007, p. 83-84)

ดังนั้น ด้วยเนื้อหาสะท้อนมุมมองชีวิตอันหลากหลายตามข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมา คัมภีร์ซื่อจึงจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อฝึกปฏิบัติการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเองแล้วช่วยเหลือผู้อื่นของปรัชญาจีนในลัทธิขงจื๊อ และแพร่หลายไปสู่บุคคลทั่วไป Jiang Kunwu ได้กล่าวถึงต้นยุคซุนชิว คัมภีร์ซื่อจึงเป็นที่รู้จักแพร่หลาย นักวิชาการและขุนนางในสมัยนั้นมักอ้างถึงบทกลอนจาก“ซื่อ”(诗) เพื่อแสดงความคิดเห็นและความปรารถนาในทางการทูต มีตัวอย่างให้เห็นมากมายในตำราประวัติศาสตร์จิวจ้วน (《左传》) และกั๋วอี่ว (《国语》) ในเวลานั้นเรียกว่า “ฟูซื่อเหยียนจื่อ” (赋诗言志) ขงจื๊อยังกล่าวไว้ในคัมภีร์หลุนอี่ว (《论语》) ว่า ถ้าคุณไม่ศึกษา “ซื่อ” คุณจะพูดไม่ออก และมักใช้ “ซื่อ” เพื่อให้ความรู้แก่ศิษย์ของเขา บุคคลสำคัญของลัทธิขงจื๊อหลังจากขงจื๊อ ต่างก็ถือว่า “ซื่อ” เป็นตำราเรียนและใช้สอนเรื่อยมา (General Editorial Board of Encyclopedia of China, 2002, p. 731)

1.3 ปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้วยุคก่อนราชวงศ์ฉิน Wang Jiawu กล่าวถึง บทประพันธ์ร้อยแก้วของนักปราชญ์ต่างๆ ว่าเริ่มจากปลายยุคซุนชิว (春秋) ระบบทาสค่อยๆ ถูกแทนที่ด้วยระบบศักดินา เศรษฐกิจ การเมืองและอุดมการณ์ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยเฉพาะชนชั้นปัญญาชนที่เติบโตและมีบทบาทในสังคมเป็นอย่างยิ่ง พวกเขาเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชนชั้นและระดับต่างๆ พวกเขาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเวลานั้น หยิบยกความคิดเห็นของตนเองและเปิดการอภิปราย ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เมธีร้อยสำนักประชันกันในแวดวงวัฒนธรรมความคิด 2 พ่อลูกชาวฮั่นนามว่าหลิวเซียงกับหลิวชิน ปานกู่และคนอื่นๆ ได้สรุปและ

จัดระเบียบความรู้ทางวัฒนธรรมก่อนราชวงศ์ฉินและแบ่งเมธีออกเป็น 10 สำนักได้แก่ ลัทธิขงจื๊อ (儒) ลัทธิเต๋า (道) ลัทธิหยินหยาง (阴阳) สำนักนิติธรรม (法) สำนักนามวาที (名) สำนักม่อจื่อ (墨) สำนักจ้งเหิง (纵横) สำนักสหวิทยา (杂) สำนักเกษตรศาสตร์ (农) สำนักนวนิยาย (小说) แต่ละสำนักมีงานเขียนมากมาย ยกตัวอย่างผลงานสำคัญ ลัทธิขงจื๊อมีหลุนอี่ว (《论语》) เม็งจื่อ (《孟子》) สวินจื่อ (《荀子》) ลัทธิเต๋ามีเหลาจื่อ (《老子》) จวงจื่อ (《庄子》) และเขายังกล่าวอีกว่า เราสามารถเห็นได้ว่า ผลงานประพันธ์ที่ใช้สาธกและโต้แย้งตั้งแต่ช่วงปลายยุคซุนชิว (春秋) จนถึงยุคจันกั๋ว (战国) นั้นมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (General Editorial Board of Encyclopedia of China, 2002, p. 1014) เช่น คัมภีร์หลุนอี่ว (《论语》) เป็นร้อยแก้วรูปแบบคำคมที่มีถ้อยคำเรียบง่าย ความหมายคงอยู่ตลอดไป สะท้อนภาพลักษณ์ของขงจื๊อและลูกศิษย์ผ่านการบันทึกถ้อยคำและการกระทำที่ค่อนข้างชัดเจน หนังสือเล่มนี้รวบรวมโดยลูกศิษย์ของขงจื๊อและลูกศิษย์ของพวกเขา โดยอาศัยการบันทึกและคำเล่าลือ และคาดว่าแล้วเสร็จประมาณช่วงเปลี่ยนผ่านของยุคซุนชิวและยุคจันกั๋ว ขงจื๊อก่อตั้งระบบความคิดทางจริยศาสตร์ของขงจื๊อโดยมี “เหริน” (仁) ความเมตตากรุณาเป็นแกนหลัก ในทางการเมือง เขาเน้นการปกครองด้วยคุณธรรม (为政以德) และการปกครองประเทศด้วยพิธี ประเพณี มรรยาท (以礼治国) ในด้านการศึกษาสนับสนุนการสอนที่ไม่แบ่งแยก (有教无类) ให้ความสำคัญกับการสอนนักเรียนตามความถนัด (因材施教) และสนับสนุนให้ขยันเรียนรู้อย่างไม่รู้จักพอ สั่งสอนผู้อื่น อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย (学而不厌, 诲人不倦) ความคิดของเขามีผลต่อความคิดทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนในทุกแง่มุมอย่างลึกซึ้งและยาวไกล

คัมภีร์ม่อจื่อ (《墨子》) มีเนื้อหาที่มีความหลากหลาย รูปแบบและเวลาเขียนเสร็จเป็นรูปเล่มสมบูรณ์แตกต่างกัน มีทั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์เรื่องของส่วนรวมของม่อจื่อเองและผลงานการประพันธ์และรวบรวมของนักวิชาการรุ่นหลังของลัทธิม่อจื่อ บทความในคัมภีร์ม่อจื่อมีความเรียบง่ายและไม่มีการตกแต่งสำนวน สอดคล้องกับความเป็นจริง มีความละเอียดรอบคอบและสมเหตุสมผล เขาสนับสนุนความรักซึ่งกันและกันและผลประโยชน์ร่วมกัน (兼相爱, 交相利) เป็นแกนหลัก และต่อต้านสงครามระหว่างรัฐ ข้าราชการบริพารที่ทำสงครามกันเพื่อช่วงชิงเมืองและที่ดิน ในทางการเมือง เขาสนับสนุนการสถาปนาการปกครองแบบรวมศูนย์ที่มั่นคงผ่านความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (尚同) และสนับสนุนผู้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมในการปกครองประเทศ (尚贤) เขาหยิบยกแนวคิดต่างๆ เช่น การใช้อย่างประหยัด (节用) การจัดงานฌาปนกิจอย่างประหยัด (节葬) และการไม่เพลิดเพลินกับความสนุก (非乐) เป็นต้น

คัมภีร์เมิ่งจื่อ (《孟子》) บทความในคัมภีร์เมิ่งจื่อ ได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเมื่อเทียบกับคัมภีร์หลุนอี่ว นอกจากคำคมสั้นๆ แล้ว ยังมีข้อโต้แย้งและบทสนทนาที่ค่อนข้างยาวอีกมากมาย เมิ่งจื่อมีความสามารถด้านการพูด การใช้คำอุปมาอุปไมย และบทความของเขาก็เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังความรู้สึกที่แข็งแกร่ง เมิ่งจื่อสืบทอดความคิดของขงจื่อในเชิงวิชาการ หยิบยกทฤษฎีมนุษย์ทุกคนเกิดมาเป็นคนดี (性善) ในด้านจริยศาสตร์ เขาสนับสนุนในแง่ของญาณวิทยาและการปลูกฝังคุณธรรม เขาสนับสนุนให้ขยายใจที่ใสสะอาดดั้งเดิมของคุณให้ได้มากที่สุด จนสามารถเข้าใจนิสัยธรรมชาติดั้งเดิมของคุณเองได้ แล้วคุณก็จะรู้จักสวรรค์ (尽心知性以知天) รักษาจิตใจที่บริสุทธิ์ และปลูกฝังนิสัยธรรมชาติดั้งเดิมของคุณ นี่คือนิเวศจัดการกับโชคชะตา (存心养性以事天) ในทางการเมือง

เมือง เขาสนับสนุนปกครองด้วยเมตตาธรรม (仁政) ต่อด้านเผด็จการ (霸道) และส่งเสริมธรรมที่กษัตริย์ใช้ปกครองประเทศ (王道) เรียกร้องให้พระมหากษัตริย์รักและปกป้องประชาชน (保民而王) และแบ่งปันความสุขกับประชาชน (与民同乐) และเสนอแนวคิดเรื่องประชาชนสำคัญกว่าพระมหากษัตริย์ (民贵君轻) ความคิดและทฤษฎีของเขา มีอิทธิพลอย่างมากต่อคนรุ่นหลัง คนรุ่นต่อมาเรียกความคิดของเขาและของขงจื่อรวมกันว่าวิถีจริยศาสตร์แห่งขงเมิ่ง (孔孟之道)

คัมภีร์จวงจื่อ (《庄子》) ผสมผสานปรัชญาอันลึกซึ้งเข้ากับภาพรูปธรรมที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจและโลกแห่งบทกวี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สมุดใน สมุดนอกและสมุดปกิณกะ เชื่อกันโดยทั่วไปว่าบทสมุดในทั้ง 7 บทเขียนโดยจวงจื่อเอง ในขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทสมุดนอกและสมุดปกิณกะยังมีความคิดเห็นที่ต่างกันไป จวงจื่อเป็นพหูสูตที่รอบรู้ทุกอย่าง (其学无所不窥) และความคิดของเขาได้รับอิทธิพลจากเหลาจื่อ แต่ก็มีความแตกต่างจากเหลาจื่อมาก ตามปรัชญาของเขาแล้ว “เต๋า” (道) เป็นเรื่องจริงน่าเชื่อถือ (有情有信) มันไม่ทำอะไรเลยนอกจากทำทุกอย่าง แต่พฤติกรรมและรูปร่างไม่สามารถมองเห็นได้ (无为无行) ถือเป็นความจริงที่มีอยู่ในตัวเอง เชื่อกันว่า “เต๋า” เกิดก่อนกำเนิดโลก มีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง และไม่สามารถได้ยินหรือได้ยินหรือมองเห็น (道先天地生, 无所不在, 不可闻见) เขาเห็นว่าทุกสิ่งสัมพันธ์กันและเปลี่ยนแปลง เขาเสนอให้ใช้วิธีการฝึกฝนกำจัดความคิดที่ฟุ้งซ่าน และทำให้จิตใจของคุณสงบและบริสุทธิ์ (心斋) และนั่งสงบนิ่งจนลืมทุกสิ่งในโลกภายนอกอย่างมีสติ หรือแม้แต่การมีอยู่ของร่างกายของตนเอง (坐忘) เข้าไปในโลกแห่งอิสระเสรีด้วยการก้าวข้ามความแตกต่างระหว่างทุกสิ่งและเข้าใจความจริงว่าทุกสิ่งในจักรวาลเป็นหนึ่งเดียว เข้าใจความ

แท้จริงของความเป็นความตาย ไม่มีถูกและผิด ไม่ขึ้นอยู่กับใคร สิ่งใดและไม่มีข้อจำกัดใดๆ (进入齐万物、外生死、无是非、无所待) ด้วยความคิดที่ลึกซึ้งจนสามารถเป็นหนึ่งเดียวกับจิตวิญญาณแห่งสวรรค์และโลก และไม่ผูกพันกับสิ่งใดๆ ในโลก (独与天地精神往来《庄子·天下》) (คัมภีร์จวงจื่อ-ใต้หล้า) เขาวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นจริงทางสังคมในขณะนั้นและปรารถนาที่จะกลับคืนสู่สังคมดั้งเดิมที่เรียบง่าย

คัมภีร์สวินจื่อ (《荀子》) ส่วนใหญ่เขียนโดยสวินจื่อเอง ความคิดของสวินจื่อโดยพื้นฐานแล้วเป็นของลัทธิขง ในองค์รวมความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของเขามีแนวโน้มเป็นทฤษฎีวิวัฒนิยมแบบเรียบง่าย เขาเสนอหัวข้อ เข้าใจความแตกต่างระหว่างวิถีแห่งสวรรค์และวิถีแห่งมนุษย์ให้ชัดเจน (明于天人之分) และสนับสนุนให้พยายามให้เต็มที่กับความดีริเริ่มเชิงอัตวิสัยของมนุษย์ และเข้าใจสิ่งที่สวรรค์ประทานให้และกฎของสิ่งเหล่านั้นและใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น (制天命而用之) ในแง่ของหลักจริยศาสตร์ เขาเชื่อว่ามนุษย์สันดานชั่วร้าย (人之性恶) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการฝึกฝนที่ได้มา และเสนอการใช้พิธี ประเพณี มรรยาท (礼仪) เพื่อเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของมนุษย์ จากการเรียนรู้ตามพฤติกรรมทางสังคมภายหลัง (化性起伪) (Yu Xianhao, 2003, Volume 1, p. 158-201)

จากเนื้อหาคัมภีร์ต่างๆ ข้างต้น คัมภีร์หลุนอี้วี่ของขงจื่อเน้น “เหริน” (仁) ความเมตตา กรุณาเป็นแกนหลัก สนับสนุนให้ขยันเรียนรู้โดยไม่รู้จักพอ สักสอนผู้อื่น อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย (学而不厌, 悔人不倦) คัมภีร์ม่อจื่อสนับสนุนความรักซึ่งกันและกันและผลประโยชน์ร่วมกัน (兼相爱, 交相利) เป็นแกนหลัก คัมภีร์เมิ่งจื่อสอนคนให้รักษาจิตใจที่บริสุทธิ์และปลูกฝังนิสัยธรรมชาติดั้งเดิม ในทางการเมือง เขาสนับสนุนปกครอง

ด้วยความเมตตา (仁政) และเสนอแนวคิดเรื่องประชาชนสำคัญกว่าพระมหากษัตริย์ (民贵君轻) คัมภีร์จวงจื่อเสนอให้ใช้วิธีการฝึกฝนกำจัดความคิดที่ฟุ้งซ่านและทำให้จิตใจของคุณสงบและบริสุทธิ์ (心斋) และนั่งสงบนิ่งจนลืมทุกสิ่งในโลก (坐忘) เข้าไปในโลกแห่งอิสระเสรีด้วยการก้าวข้ามความแตกต่างระหว่างทุกสิ่งและเข้าใจความจริงว่าทุกสิ่งในจักรวาลเป็นหนึ่งเดียว คัมภีร์สวินจื่อ เขาเชื่อว่ามนุษย์สันดานชั่วร้าย (人之性恶) และเสนอการใช้พิธี ประเพณี มรรยาท (礼仪) เพื่อเปลี่ยนมนุษย์ให้เป็นคนดี ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทุกคัมภีร์ข้างต้นล้วนแล้วแต่เสนอความคิดทางปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเอง รวมทั้งช่วยเหลือผู้อื่นหรือปฏิบัติตนให้ดีต่อผู้อื่นทั้งสิ้น

2. บทบาทประวัติศาสตร์เพื่อชนรุ่นหลัง ยุคราชวงศ์ฮั่น

บันทึกประวัติศาสตร์ถือเป็นรูปแบบของวรรณคดีอีกรูปแบบหนึ่งที่โดดเด่นแห่งยุค และในยุคราชวงศ์ฮั่นก็มีชื่อหมาเขียนและปานกู่ (班固) ที่ต่างก็เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง ชื่อหมาเขียนมีชีวิตอยู่ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (西汉) ในขณะที่ปานกู่มีชีวิตอยู่ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (东汉) แล้วนักประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างไรกับคิดทางปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจและช่วยเหลือต่อผู้อื่น ยกตัวอย่างนักบันทึกประวัติศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ของแผ่นดินจีน ชื่อหมาเขียนกับหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์สี่จี้ (史记)

ชื่อหมาเขียนสืบทอดตำแหน่งไท่สื่อ (太史) รับผิดชอบในการเขียนพงศาวดาร จากบิดาของเขา หนังสือบันทึกประวัติศาสตร์สี่จี้ของเขา ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเขียนประวัติศาสตร์ก่อนราชวงศ์ฉินที่เน้นไปที่เหตุการณ์ต่างๆ เป็นผู้บุกเบิกรูปแบบการเขียนประวัติศาสตร์ในรูปชีวประวัติ และค้นพบการผสมผสานกันของ

วรรณคดีและประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรก ความเป็น
มนุษย์ของประวัติศาสตร์และความเป็นประวัติศาสตร์
ของความเป็นมนุษย์ได้ก่อให้เกิดเส้นทางศิลปะที่
เป็นเอกลักษณ์ของหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์สื่อจีน
และมีการนำเสนอตัวบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะเหมือน
จริงจำนวนมาก (Yu Xianhao, 2003, Volume 2,
p. 80) แก่นแท้ของมุมมองทางประวัติศาสตร์ของ
เขายังคงเป็นนักอุดมคติ “วิถีแห่งกษัตริย์ทั้งสามใน
อุดมคติเป็นวัฏจักร สิ้นสุดและเริ่มต้นใหม่” (三王
之道若循环，终而复始《史记·高祖本纪》) (สื่อจีน
ชีวประวัติอันเก่าแก่) (General Editorial Board of
Encyclopedia of China, 2002, p. 763)

ชื่อหมาเขียนได้ตอบจดหมายเพื่อนชื่อ
เรินอาน (《报任安书》) มีใจความว่า หากฉัน
ทำหนังสือเล่มนี้จบจริงๆ จะซ่อนมันไว้ในภูเขาที่
มีชื่อเสียง ส่งต่อให้คนที่มีความดีเดียวกันในภายหลัง
แพร่กระจายไปตามมหานครที่มีการคมนาคมที่
พัฒนาแล้ว ฉันจะสามารถชดเชยความอับอายที่
ฉันเคยทนมาก่อนหน้านี้ แม้ว่าฉันจะถูกสังหารไป
นับหมื่นครั้งก็ตาม ไม่มีอะไรต้องเสียใจ อยากร
ก็ตาม สิ่งเหล่านี้สามารถพูดกับคนที่มีความดีเท่านั้น
ยากที่จะพูดกับคนธรรมดา (是以就极刑而无愠
色。仆诚已著此书，藏之名山，传之其人，通邑大
都，则仆偿前辱之责，虽万被戮，岂有悔哉！然此
可为智者道，难为俗人言也。) (Bian Xiaoxuan,
Huang Qingquan, 2000, p. 510)

ในชีวประวัติของชางจื่อจื่อเว่ย (《魏公子列
传》) ของชื่อหมาเขียน ท่านซิ่นหลิงจวินถูกเรียกว่าองค์ชาย
147 ครั้ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความ
ชื่นชมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ท่านซิ่นหลิงจวินวางตัว
ให้เกียรติ ผูกมิตรกับนักปราชญ์ และคนที่เขาให้
ความสำคัญไม่ใช่คนที่เห็นผลประโยชน์เหนือกว่า
คุณธรรม หรือประจบและอาศัยผู้มีอิทธิพล ความ
สัมพันธ์ของเขากับแขกของเขาถือเป็นมิตรภาพ
ทางศีลธรรมที่อยู่เหนือโลกธรรมดา โดยสะท้อน

ถึงอุดมคติของชีวิตที่สวงามของผู้เขียนอย่าง
ชื่อหมาเขียนที่สัมผัสถึงคุณค่าของมิตรภาพที่
จริงใจจากประวัติศาสตร์และความเป็นจริง และ
ผสมผสานความอบอุ่น จริงใจและอุดมคติเข้ากับ
ผลงานของเขา ดังนั้น บทความนี้จึงทำให้ผู้อ่าน
เกิดความรู้สึกซาบซึ้งด้วยความเป็นกันเองเป็น
พิเศษ (Yu Xianhao, 2003, Volume 2 p.106)
และในเรื่องหลักการปกครอง (《本政》) ชื่อ
หมาเขียนอธิบายโดยใช้ความสัมพันธ์ของสวรรค์
นักปกครองและประชาชน อธิบายปกครอง 3
ความสัมพันธ์นี้อย่างไร และอธิบายปัญหาการใช้
คน เขาอ้างอิงถึงอดีตและอภิปรายปัจจุบัน การใช้
วิธีการการเมืองและการทูตเพื่อรวมกลุ่มหรือแบ่ง
แยก การให้เหตุผลของเขาชัดเจนละเอียดถี่ถ้วน
และเต็มไปด้วยการโน้มน้าวใจ สะท้อนให้เห็นถึง
ผู้เขียนมีความเห็นอกเห็นใจและให้ความสำคัญกับ
ประชาชน (Yu Xianhao, 2003, Volume 2 p.165)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าชื่อหมาเขียน
มีความมุ่งมั่น มุมานะและอดทนต่อความยากลำบาก
อย่างไม่ย่อท้อเพื่อแบกรับหน้าที่ของตนและทำ
มันให้สำเร็จ โดยเขาปรารถนาให้หนังสือบันทึก
ประวัติศาสตร์สื่อจีนสามารถส่งต่อสู่ชนรุ่นหลังและ
แพร่กระจายไปทั่ว และนอกจากนั้น หนังสือสื่อจีน
ของเขาเล่มนี้ที่มีคุณค่าทางวรรณคดีโฉมใหม่
ก็แฝงไปด้วยอุดมคติทางปรัชญาจีนที่เน้นทางการ
ฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจและช่วยเหลือต่อ
ผู้อื่น ซึ่งเห็นได้ในตัวอย่างบทความเรื่องชีวประวัติ
องค์ชายจื่อจื่อเว่ยที่เป็นมิตรภาพทางศีลธรรมเหนือ
ผลประโยชน์ส่วนตัว และในเรื่องหลักการปกครอง
ที่เห็นใจและให้ความสำคัญกับประชาชน หรือ
ตอบจดหมายเพื่อนชื่อเรินอานที่บ่งบอกถึงตัวตน
ของเขาที่ทำเพื่อผู้อื่น ที่ต้องการส่งต่อหนังสือ
บันทึกประวัติศาสตร์ของเขาสู่รุ่นหลัง และที่สำคัญ
ชื่อหมาเขียนได้เขียนหนังสือตามปรัชญาทางอุดมคตินี้
เพื่อตัวเขาเอง รวมทั้งเพื่อผู้อื่นหรือชนรุ่นหลัง
เช่นเดียวกัน

3. กวีรัชชาติและปรัชญา กวียุคราชวงศ์ถัง-ซ่ง

ราชวงศ์ถัง-ซ่ง (唐宋) ถือเป็นอีก 2 ยุคที่มีกวีรัชชาติและปรัชญา กวีที่โดดเด่นมากมาย ซึ่งกวีรัชชาติหลายคนได้รับอิทธิพลจากความคิดทางปรัชญา มาจากปรัชญาจีน โดยเฉพาะปรัชญาลัทธิขงจื๊อ บ้างก็ผสมผสานลัทธิเต๋าเป็นต้น

ยุคราชวงศ์ถัง (唐朝) ถือเป็นยุคทองแห่งบทกวีจีน โดยเฉพาะ 2 กวีผู้ยิ่งใหญ่แห่งราชวงศ์ถัง เซียนกวีหลี่ไป๋ (李白) และปราชญ์กวีตู้ฝู่ (杜甫) ก็ได้สร้างผลงานอยู่ในยุคที่รุ่งเรืองถึงขีดสุดในราชวงศ์ถัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานบทกวีที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน และมีความความหวังไปประเทศชาติและประชาชนของตู้ฝู่ เช่น บทกวีชื่อ เดินทางจากฉงอาน (长安) ไปยังอำเภอเฟิงเซียนเพื่อเขียนบทกวีแสดงความรู้สึก 500 คำ (《自京赴奉先县咏怀五百字》) บทกวีนี้ได้สะท้อนถึงความเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมเมืองฉงอานด้วยการสังเกตและศึกษาด้วยตนเองอย่างลึกซึ้งมา 10 ปีของตู้ฝู่ และสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ในขณะที่เขากำลังเดินทาง เขามองเห็นคนหนาวตายข้างทางกับนักปกครองที่มีความสุขกับการมั่วโลภก็ย ลูกชายคนเล็กหิวตายในบ้านเป็นต้น และอีกหนึ่งบทกวีชื่อ ชุนหวัง (《春望》) หมายถึง สิ่งที่เห็นในฤดูใบไม้ผลิ เมื่อตู้ฝู่ได้เห็นภาพเมืองฉงอานถูกทหารกบฏปล้นฆ่าเผาทำลาย จากเจริญรุ่งเรืองเปลี่ยนเป็นรกร้าง แสดงถึงความเศร้าใจและความคิดอย่างลึกซึ้งที่มีต่อประเทศที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤตและการตัดขาดจากครอบครัว (Yu Xianhao, 2003, Volume 3, p. 100-113)

หลังเกิดกบฏอานสือ (安史之乱) ทำให้ราชวงศ์ถังเกิดการเปลี่ยนแปลงจากยุครุ่งเรืองถึงขีดสุดไปสู่ยุคเสื่อม ความขัดแย้งทางสังคมนับวันยิ่งขึ้นเพิ่มมากขึ้น ภายใต้สถานการณ์นี้

ทำให้ผู้มีความรู้บางคนต้องการกำจัดข้อเสีย โดยสะท้อนออกมาในผลงานวรรณคดี จึงเกิดหานอวี่ (韩愈) หลี่จงหยวน (柳宗元) เป็นต้น พวกเขา ริเริ่มขบวนการกู่เหวิน (古文运动) และไปจี้วี่อี่ (白居易) หยวนเจิน (元稹) เป็นต้น ได้ริเริ่มขบวนการซินเยวี่ฝู่สมัยใหม่ (新乐府运动) ก่อให้เกิดเป็นวรรณกรรมสะท้อนความจริงของสังคม ที่เป็นกระแสสูงสุดช่วงหลังรัชศกไคหยวน (开元) และรัชศกเทียนเป่า (天宝) อีกครั้ง ทฤษฎีของขบวนการกู่เหวิน พัฒนาขึ้นจากการอภิปรายประเด็นต่างๆ เช่น วรรณกรรม (文) และศีลธรรม จรรยา (道) เป็นต้น ซึ่งก่อนหน้านั้นในสมัยราชวงศ์โจวเหนือ (北周) ได้เคยมีซูเซา (苏绰) เสนอให้ประกาศทางราชการใช้รูปแบบการเขียนเป็นรูปแบบอย่าง คัมภีร์ (General Editorial Board of Encyclopedia of China, 2002, p. 810-813)

วรรณคดีสมัยราชวงศ์ซ่ง (宋朝) นั้นเปี่ยมไปด้วยจิตวิญญาณแห่งความรักชาติราชวงศ์ซ่งเหนือ (北宋) ส่งเสริมให้สืบทอดหยวนเต๋า (《原道》) หลักการถ่ายทอดความคิดของลัทธิขงจื๊อของหานอวี่ แต่โอวหยังชิว (欧阳修) ผู้นำขบวนการปฏิรูปกู่เหวิน (古文革新运动) พูดถึงคำว่าศีลธรรม จรรยา (道) ไม่จำกัดเพียงแค่ความเมตตากรุณาและความชอบธรรม (仁义) ของลัทธิขงจื๊อเท่านั้น หลังจากราชวงศ์ซ่งเหนือ ผู้ที่สืบทอดขบวนการปฏิรูปกู่เหวินของโอวหยังชิว และได้รับชัยชนะอย่างแท้จริงก็คือซูซื่อ (苏轼) ในช่วงแรกของวรรณคดีสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (南宋) เนื่องจากเหตุการณ์จิ้งคัง (靖康之难) ทำให้ราชวงศ์ซ่งเหนือ (北宋) ล่มสลาย และทำให้กวีสมัยราชวงศ์ซ่งใต้มีจิตวิญญาณแห่งความรักชาติต่อต้านการรุกรานและปกป้องมาตุภูมิ ในยุคนี้มีผลงานของลูโหยว (陆游) กับซินชี่จี้ (辛弃疾) ที่ประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยม (General Editorial Board of Encyclopedia of China,

2002, p. 778-780) ตัวอย่างผลงานของพวกเขา
ที่แสดงออกถึงความรักชาติและการใช้ปรัชญากับ
บทกวี เช่น

โอวหยังซิว ได้แต่งบทกวี ชี้ตำหยวนเงิน
(《戏答元珍》) ตอบกลับบทกวีของเพื่อน เมื่อ
ตอนเขาถูกลดตำแหน่งและอยู่ห่างจากเมืองหลวง
ในบทกวีช่วงท้ายของเขาแสดงถึงความสามารถใน
การคิดเพื่อจัดการกับความทุกข์ยากลำบากจาก
ความคิดถึงบ้าน การเจ็บป่วยเป็นต้น

ซูซื่อ เขียนบทกวี ลิวเยร์เออร์สี่หรือเยี่ย
ตุ่ให้ (《六月二十日夜渡海》) หวนคิดถึงตอน
เขาถูกลดตำแหน่งและอยู่ห่างจากเมืองหลวงเดิน
ทางลงไปทางใต้ เนื้อหาในบทกวีสะท้อนให้เห็น
ถึงสภาพจิตใจที่ดูราบเรียบและยิ่งใหญ่ของชาย
ชราที่ผ่านชีวิตความยากลำบากมา โดยไม่สนใจว่า
ได้รับการสนับสนุนหรือดูถูก มีท่าทีสงบเยือกเย็น
ต่อสภาพที่ลำบากยากแค้นด้วยอารมณ์ขัน และมี
จิตใจแน่วแน่ไม่ย่อท้อ

ลูโหยว เมื่อครั้งที่เขากลับจากไปเป็นแนว
หน้าที่หนานเจิง (南郑) ถูกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่
ที่เมืองเจิงตู มณฑลเสฉวน เขาได้แต่งบทกวีชื่อ
เจียนเหมินเต้าจางอู๋เว่ยอู๋ (《剑门道中遇微雨》)
สะท้อนถึงความสะเทือนอารมณ์ที่เขาไม่สามารถ
ต่อสู้อย่างกล้าหาญและไม่มีใครหยุดยั้งได้ เพื่อรับ
ใช้ชาติให้สำเร็จ

ซินซีจี ได้เขียนบทกวีรูปแบบฉือ (词)
ชื่อว่า โฉ่วหนูเออร์ ซูปั๋วชานเต้าจางปี (《丑奴儿·
书博山道中壁》) ที่รำลึกถึงเมื่อครั้งเยาว์วัย
ไม่เข้าใจคำว่าทุกข์ ต้องฝันพูดคำว่าทุกข์ แต่ใน
วันนี้รู้ถึงคำว่าทุกข์ แต่ก็ไม่รู้จะพูดคำว่าทุกข์ออกมา
ได้อย่างไร ซินซีจีเปรียบเทียบคำว่าทุกข์ คือ
การบรรยายถึงการไม่มีทางที่จะรับใช้ประเทศ
ชาติได้ ความขุ่นหมองใจที่ปณิธานอันยิ่งใหญ่
นั้นยากจะบรรลุได้ (Yu Xianhao, 2003, Volume 4,
p. 14-117)

จากเนื้อหาข้างต้น ถ้ามองกวีรักชาติและ
ปรัชญากรียุคราชวงศ์ถัง-ซ่งโดยใช้มุมมองแก่นแท้
ของปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจ
และการช่วยเหลือผู้อื่น ก็จะสามารถมองเห็นบท
กวีต่างๆ ที่สะท้อนปรัชญาในตัวกวีหลายท่านเอง
ที่ปกป้องอารมณ์ความรู้สึกภายในของตนเองให้
ไม่ขุ่นมัวและต่างก็มีความหวังโยประเทศชาติและ
ประชาชน ต้องการรับใช้ชาติ

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

เมื่อศึกษาวรรณกรรมจีนโบราณในมุมมอง
ของปรัชญาจีน พบว่ามีผลงานวรรณกรรมและ
ผลงานวรรณคดีของนักปรัชญา นักคิด นักเขียน
นักการเมือง และกวีจีนโบราณจำนวนมากที่ได้รับ
อิทธิพลจากปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมใน
จิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่น โดยเฉพาะปรัชญาของ
ลัทธิขงจื้อที่เน้นฝึกฝนทั้งภายในจิตใจและ
ช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนลัทธิเต๋าของเหลาจื้อจะเน้น
ฝึกฝนทั้งภายในจิตใจ แต่ถ้าย้อนไปก่อนยุคขงจื้อ
เหลาจื้อ ในเทพนิยายจีนในสมัยโบราณหลายเรื่อง
ก็สะท้อนถึงตัวละครที่มีความรู้ความสามารถและ
ความดี ดูดั่งเทพเจ้าที่คอยช่วยเหลือมวลมนุษย์
เป็นหวังเป็นโยเพื่อมนุษย ส่วนบทกวีในชื่อจึงก็
เน้นสะท้อนความทุกข์ยากของสังคม เสียตี่ ยกย่อง
สรรเสริญ รวมทั้งประเพณี พิธี มารยาทจนได้รับ
การยกย่องเป็นคัมภีร์ใช้สอนปรัชญาของสำนัก
ขงจื้อ จนกระทั่งมาถึง ปรัชญาในรูปแบบร้อยแก้ว
ยุคก่อนราชวงศ์ฉินที่มีหลายสำนักปรัชญาปะปน
กัน แต่คัมภีร์ของสำนักขงจื้อกับเหลาจื้อก็ถือเป็น
ผลงานที่มีอิทธิพลต่อความคิดคนจีนสูงสุด โดย
เฉพาะปรัชญาขงจื้อที่มุ่งเน้นหลักปรัชญาเมตตา
ธรรม โดยฝึกฝนคุณธรรมภายในจิตใจให้ตนเอง
และช่วยเหลือผู้อื่น ที่ได้ยอมรับสูงสุดถึงในระดับ
ราชสำนักในช่วงสมัยราชวงศ์ฮั่น หรือแม้กระทั่ง
นักประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ฮั่น หรือกวีรักชาติและ
ปรัชญากรียุคราชวงศ์ถัง-ซ่ง ผลงานของพวกเขา

เหล่านั้นก็ล้วนแล้วแต่แสดงความเป็นห่วงเป็นใย ประเทศชาติและประชาชน เห็นได้จากมีขบวนการฟื้นฟูเนื้อหารวรรณกรรมและวรรณคดีให้เหมือนสมัยโบราณที่เน้นสะท้อนความจริงในสังคมกับคุณธรรมจริยธรรม ผลงานประพันธ์ของพวกเขาสะท้อนความสามารถในยุคที่ใช้การฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจทางปรัชญา อิทธิพลภายนอกไม่ส่งผลกระทบต่อจิตใจพวกเขาที่ต้องการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติ แต่บางกวีก็สะท้อนถึงมีความโศกเศร้าเสียใจที่ไม่สามารถรับใช้ชาติได้ ซึ่งผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลของ Qin Hua เขาได้กล่าวว่า แม้ว่าไม่อาจกล่าวได้ว่าชาวจีนทุกคนในประวัติศาสตร์มีการปลูกฝังคุณธรรมในระดับสูง แต่การเน้นไปที่การพัฒนาตนเองด้วยการปลูกฝังคุณธรรมนั้นเป็นเนื้อหาหลักของวรรณกรรมจีนคลาสสิกอย่างชัดเจน วรรณกรรมจีนคลาสสิกให้ความสำคัญกับคุณธรรมของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและการฝึกฝนอบรมสรรพสิ่ง ให้ความสำคัญกับวิถีทางธรรมชาติของทุกสิ่งทุกอย่างเติบโตและพัฒนาไปพร้อมกันและแต่ละอย่างเป็นไปตามธรรมชาติของมันเอง ให้ความสำคัญกับความรักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเท่าเทียมกันในการบรรลุธรรมของศาสนาพุทธ “สวรรค์และมนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกัน”และ“สรรพสิ่งเติบโตร่วมกันโดยไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน”ของลัทธิขงู “ฟ้าดินกับฉันเกิดมาพร้อมกันและฉันเป็นหนึ่งในเดียวกับ

ทุกสรรพสิ่ง” ของจวงจื่อ(Qin Hua, 2012, Online) และสอดคล้องกับข้อมูลกระแสหลักของปรัชญาจีน Zhao Yanfeng กล่าวว่า ปรัชญากระแสหลักของจีนเชื่อว่าความสุขในชีวิตมาจากภายในจิตใจของตนเองบรรลุถึง“สัจธรรม”และของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมนั้น สร้างขึ้นบนพื้นฐานของ “การฝึกฝนตนเองทางด้านคุณธรรม” ของแต่ละบุคคล ดังนั้นความสมบูรณ์ทางศีลธรรมของสมาชิกแต่ละคนในสังคมจึงไม่เพียงเกี่ยวข้องกับความสุขส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสงบสุขของโลกด้วย แต่บทเรียนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการปรับปรุงศีลธรรมคือการเอาชนะความปรารถนาที่เห็นแก่ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัด การควบคุมความปรารถนาทางด้านวัตถุของผู้คน (Zhao Yanfeng, 2003, p. 4)

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเฉพาะปรัชญาจีนด้านการฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจและการช่วยเหลือผู้อื่นในวรรณกรรมจีนยุคโบราณ ส่วนวรรณกรรมจีนยุคอื่นๆ ก็เป็นประเด็นที่ควรศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนเงินอุดหนุนการวิจัย สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิตประจำปีการศึกษา 2565 โครงการวิจัยรหัสที่ 42/2565

เอกสารอ้างอิง

- ขงจื่อ. (2019). ชุดหนังสือคลังปัญญาตะวันออก คัมภีร์วุฒิตาสตตร์•คัมภีร์ทางสายกลางฉบับคัดสรร (จาง ป่าวเฉวียน อธิบาย และ หลิวจันถง แปล). กู้ยหลิน: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ กว่างซี.
- เหลาจื่อ. (2564). คัมภีร์ธรรมเต๋าเด็กเก็ง (นรบรรณ พากย์ไทย). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. <https://dictionary.orst.go.th/index.php>
- Sun Caixia. (2020). *Literature and Philosophy in Comparative Literary Influence Research. Lunwen study.* from <http://www.xueshut.com/bijiaowx/156497.html>.

- Wang Shunhong. (2007). *China Survey*. Beijing: Peking University Press.
- Zhang Dainian. (2005). *The Outline of Chinese Philosophy*. Nanjing: Jiangsu Educational Press.
- Zhang Lizhu. (2010). *Thirty Lectures on the History of Chinese Philosophy*. Beijing: Beijing Normal University Press.
- Qin Hui. (2003). *Ten Theories on Tradition*. Shanghai: Fudan University Press.
- WANG Guo-yu. (2011). On the Constructive Role of the Interpretation of The Book of Poetry in the Formation of Early Confucian Philosophy. *Journal of Shenzhen University (Humanities & Social Sciences)*, 28(6). <http://www.szdxxb.com/index.php?m=content&c=index&a=show&catid=42&id=545>
- HE Fa-su. (2016). A Review about Sima Qian's Academic Origin and School. *Journal of Huainan Normal University*. <http://www.xml-data.cn/WNSFXYXB/html/c6e3601d-e2b1-4d28-8fbd-80048795eef0.htm#close>
- Chang Ning. (2023). The historical background and spiritual course of Su Shi's poetry style changes in different periods. *China social science university humanity*, 1-5. <https://www.sinoss.net/c/2023-09-26/635130.shtml>
- Yu Xianhao. (2003). *Selected Works of Ancient Chinese Literature Volume 1 Pre-Qin Part*. Beijing: Higher Education Press.
- Yu Xianhao. (2003). *Selected Works of Ancient Chinese Literature Volume 2 Qin Han Wei and Jin North and South*. Beijing: Higher Education Press.
- Yu Xianhao. (2003). *Selected Works of Ancient Chinese Literature Volume 3 Sui Tang and Five Dynasties*. Beijing: Higher Education Press.
- Yu Xianhao. (2003). *Selected Works of Ancient Chinese Literature Volume 4 Song, Liao and Jin Dynasties*. Beijing: Higher Education Press.
- General Editorial Board of Encyclopedia of China. (2002). *Encyclopedia of China Chinese Literature Volume 1*. Beijing: Encyclopedia of China Publishing House.
- General Editorial Board of Encyclopedia of China. (2002). *Encyclopedia of China Chinese Literature Volume 2*. Beijing: Encyclopedia of China Publishing House.
- Dong Xianming, Xiong Su. (2015). The importance of tea ceremony culture in the Shih Ching scripture of Confucianism towards students' quality humanitarian education. *Yuwen jianshe*, (9X), 87-88. https://deyu.usst.edu.cn/_upload/article/files/fe/86/9149f1484dd395c5dc5a6b12c17f/3bdd4cd2-a207-4810-9be0-de44c006702f.pdf
- Translated by Zhang Yanying. (2007). *The Analects of Confucius*. Beijing: Chung Hwa Book Company.
- Bian Xiaoxuan, Huang Qingquan. (2000). *Selected Works From Chinese Classical Literature: Pre-Qin Qin Han Wei Jin Southern and Northern Dynasties Volume*. Wuhan: Central China Normal University Press.

- Qin Hua. (2012). *The Wisdom of Life from Classic Chinese Literature and Spirit*. National Office of Philosophy and Social Sciences. <http://www.nopss.gov.cn/GB/219506/219508/219525/17342073.html>
- Zhao Yanfeng. (2009). *An Academic Chinese Course for Chinese Philosophy*. Beijing: Peking University Press.